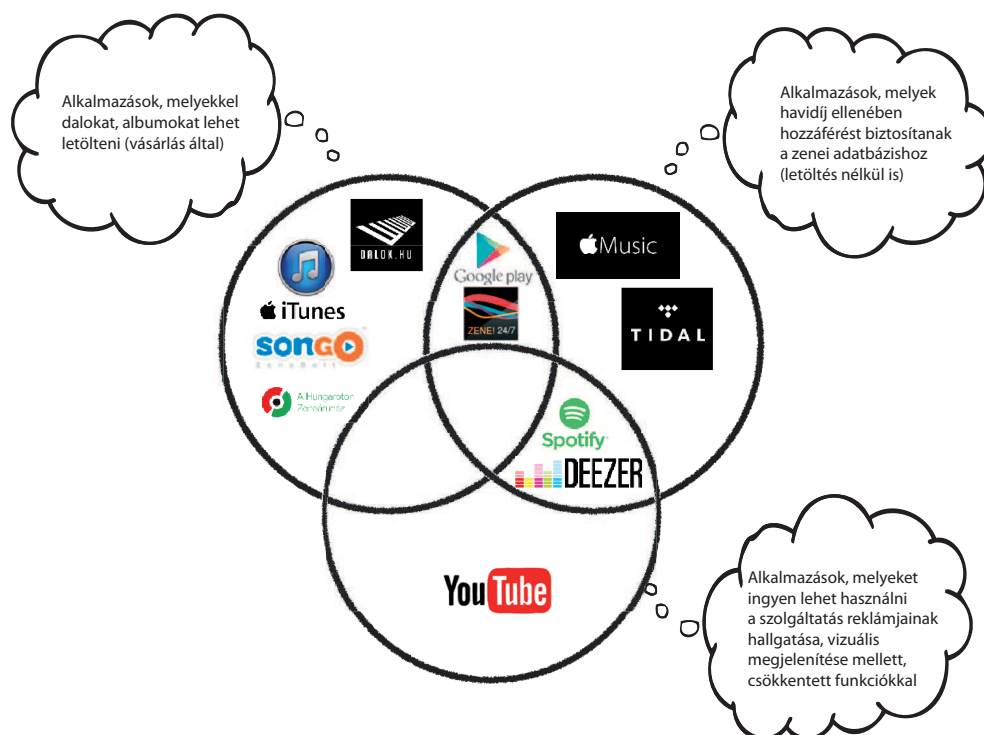

SZELLEMITULAJDON-VÉDELEM A ZENEIPARBAN, A ZENEIPAR FEJLŐDÉSE, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A SZERZŐI JOGRA. KUTATÁSI EREDMÉNYEK – ÖSSZEFOGLALÓ*

A tanulmány témája a zeneipar gyors ütemben történő átalakulása, a felhasználói felületek változása, s a változás hatása a bevételekre, különös tekintettel a szerzői jogdíjra. Célja bemutatni a zeneipar átalakulását, az új felhasználói felületeket, középpontba helyezve a ma működő jogdíjrendszert, s javaslatot tenni annak érdekében, hogy a zeneipar szereplői közötti kommunikáció problémamentesen működjön, mind a felhasználók, mind a zenészek, zeneszerzők megfelelő tudással rendelkezzenek a jogdíj- és a szerzőijog-rendszerrel kapcsolatban.

1. MAGYARORSZÁGON HASZNÁLT ZENEI ALKALMAZÁSOK, WEBOLDALAK

1. ábra: A Magyarországon használt alkalmazások, weboldalak
Adatok forrása: <http://www.pro-music.org/legal-music-services-europe.php>

* A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Ujvári János diplomadíj-pályázatán szerzői jog kategóriában 2017-ben díjazott dolgozat szerkesztett változata, amely a szerzőnek a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karán folytatott tanulmányai keretében készült.

2. A KUTATÁS

2.1. A KUTATÁS CÉLJA, MÓDSZEREI RÖVIDEN

A leggyakrabban használt alkalmazások szolgáltatásainak vizsgálata és a felhasználók igényei, értékelése alapján egy olyan mobilapplikáció ajánlása, amely közelebb áll mind a felhasználók, mind a szolgáltatók és zenészek igényeihez. A felhasználással kapcsolatos információkat, igényeket fókuszcsoportos módszerrel vizsgáltuk.

Annak a felmérése, hogy a zenészek milyen szinten ismerik a szerzői jogi és a jogdíj-rendszert, igényelnek-e tájékoztatást a folyamatokról és jogdíjakról, azt milyen eszközökkel, milyen csatornákon lenne érdemes megvalósítani, milyen mélységig szükséges bemutatni az eljárást. A felmérést online kérdőív segítségével végeztük a zene- és dalszerzők, zenészek körében.

A zenehallgatók, zenefelhasználók jogdíjrendszerrel kapcsolatos tudásának, jogdíjról alkotott véleményének, zenehallgatási szokásainak a felmérése. E kutatást szintén online kérdőív segítségével végeztük.

A vizsgálat további célja volt a a kérdőívek által feltárt problémákra, szükséges fejlesztésekre, egyszerűsítésre javaslatot tenni, amihez hozzájárult az utolsó kutatás eredménye is. Ez egy, a kérdőívekből kapott eredményekre épített interjú volt, amelyben a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának (SZTNH) munkatársa nyújtott segítséget.

2.2. A KUTATÁS EREDMÉNYEI

2.2.1. Fókuszcsoport

A fókuszcsoport felépítése, menete

A fókuszcsoportos interjúban a tanulmány szerzője moderátorként vett részt, előre meghatározott, nyitott kérdések alapján irányította a beszélgetés menetét. A fókuszcsoport 6 személyből állt, ebből három személy a Spotify zenei alkalmazás prémiumfelhasználója, két személy Google Play és Spotify alapsomag felhasználója, illetve egy laikus felhasználó volt.

A fókuszcsoport eredménye

A fókuszcsoport résztvevői meghatározták a nélkülözhetetlen funkciókat a már használt alkalmazások funkciói alapján, amelyek a következők voltak.

1. Saját lejátszási lista
2. Több, applikáció által kínált lejátszási lista
3. Magyar zene
4. Adott zeneszám megosztásának a lehetősége
5. Az előadók követése

6. Értesítések (előre kiválasztott zenekarok koncertjeiről, új album megjelenéséről)
7. A rendszer által javasolt zenék vegyítése a saját lejátszási listával
8. Online felület
9. Több bejelentkezési mód
10. Ingyenes próbaverzió
11. Futáshoz szinkronizált zene
12. Offline mód
13. A hallgatott zenéhez hasonló zene felkínálása oldalsó mezőben
14. A szelektáló algoritmus finomítása
15. A dalszöveg megjelenítése
16. Hírek, információk megjelenítése
17. Klip
18. Reklámentesség, keresési funkció, átléptetés (prémiumcsomag)
19. Megjelenés

Az interjú résztvevői számára növelné a termékélményt, ha saját ízlésükre alakíthatnák az applikáció felületét megjelenés szempontjából.

A felhasználók az alábbi sorrendet alakították ki az alkalmazások értékelésénél a dizájn szempontjából:

1. Spotify
2. Tidal
- 3–4. Google Play, Deezer

A fókuszcsoportos beszélgetés során felmerült a résztvevőkben, hogy érdemes lehet egy zenészek számára létrehozott felületet is biztosítani az applikáción belül, azaz ugyanazt az applikációt használva más funkciókkal hozhatnak létre felhasználói fiókot. A megkérdezettek ebből a szempontból laikusnak számítanak, azonban az ötletet érdemes lenne vizsgálni a zenészek, zene- és dalszerzők körében. Ezért a kifejezetten őket megcélzó jogtudatosság mérő I. kérdőívet kiegészítettük egy ilyen felhasználói felület vizsgálásával is.

2.2.2. Az I. kérdőív

Az I. kérdőív felépítése

1. Demográfiai adatok.
2. Zenei karrierrel kapcsolatos kérdések:
Ezzel a kérdéskörrel csoportok létrehozása volt a cél annak a felmérésére, hogy az adott kitöltő milyen zenei múlttal rendelkezik, mennyire fontos szerepet tölt be az életében a zene, illetve milyen szerepet tölthet be a későbbiekben; jelent-e a zene anyagi forrást az adott kitöltő számára, vagy csak hobbiszinten foglalkozik a zenéléssel.
3. Jogrendszerrel, jogdíjrendszerrel kapcsolatos kérdések.

4. Tájékoztatással kapcsolatos kérdések.

5. Applikációval kapcsolatos kérdések.

A kérdőívet hólabdaelvvvel küldtük szét a zenészek között a Facebookon, illetve egy zenei témájú Facebook-csoportban is megosztottuk, ezáltal sikerült minden korosztályhoz, illetve nagyobb és kisebb zenei múlttal rendelkező zenészekhez is eljuttatni. A kérdőívet 2 nap alatt közel 260-an töltötték ki, ezután lelassultak a kitöltések, és egy héttel a megosztás után, 284 teljes értékű kitöltés elérése után (további idő hiányában) leállítottuk.

A kérdőív struktúrája és kérdései az 1. sz. mellékletben láthatóak.

Hipotézisek

I. A zenészek többsége jelenleg nem ismeri a szerzőijogdíj-rendszer fontos pontjait, de nyitottak a témával kapcsolatban, és szeretnék ismereteiket kibővíteni, megfelelő alaptudásra szert tenni.

Ha a I. hipotézis helytálló, a kérdőív alapvető kommunikációs problémát tár fel a zeneipar szereplői között.

1. Korosztályokkal kapcsolatos hipotézisek

II. Az idősebb korosztály jobban ismeri a szerzőijogdíj-rendszert, mint a fiatalabb korosztály.

III. A fiatalabb zenészek nyitottabbak egy számukra kialakított zenei applikáció használatára.

IV. A fiatalabb zenészek nagyobb mértékben igényelnek a jogdíjrendszerrel kapcsolatos tájékoztatást idősebb zenésztársaiknál.

2. A lakhellyel kapcsolatos hipotézis

V. Azokhoz, akik nagyobb városokban élnek, könnyebben eljut az információ, így a nagyobb lélekszámmal bíró városok lakóinak tudásszintje magasabb a kisebb falvak, községek lakóinak tudásszintjénél.

3. Az iskolai végzettséggel kapcsolatos hipotézis

VI. A magasabb végzettséggel rendelkező személyek magasabb tudással rendelkeznek a jogdíjjal, jogrendszerrel kapcsolatban.

4. A zenei tapasztalattal kapcsolatos hipotézisek

VII. A több zenei tapasztalattal rendelkező személyek jobban ismerik a szerzőijogdíj-rendszert, mint a kezdő vagy kevesebb tapasztalattal rendelkező zenészek.

VIII. A kezdő zenészek nagyobb mértékben igényelnek a jogdíjrendszerrel kapcsolatos tájékoztatást idősebb zenésztársaiknál.

IX. A kezdő zenészek nyitottabbak egy számukra kialakított zenei applikáció használatára.

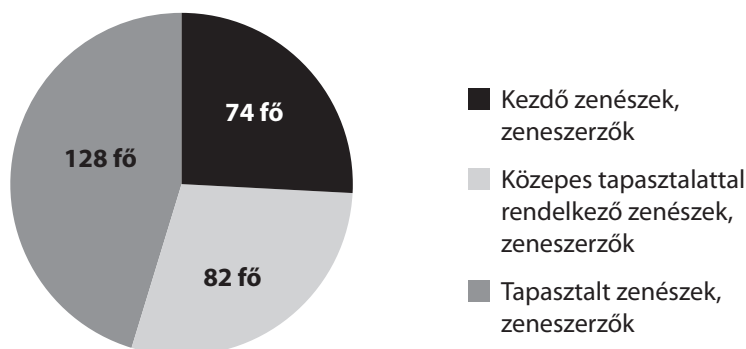
X. A IX. pontban említett applikációért az idősebb korosztály többet hajlandó fizetni.

Az I. kérdőív eredménye

A kérdőív adatainak feldolgozásánál a válaszadókat először korosztály, illetve zenei tapasztalat alapján csoportosítottuk és így vizsgáltuk a jogdíjrendszerrel kapcsolatos tudásukat, valamint igényeiket a tájékoztatással és az applikációval kapcsolatban. E két fő elemzésen kívül vizsgáltuk a jogdíjrendszerrel kapcsolatos tudásszintet a kitöltők iskolai végzettsége, illetve lakhelye szerint is.

a) A zenei tapasztalat alapú csoportosítás

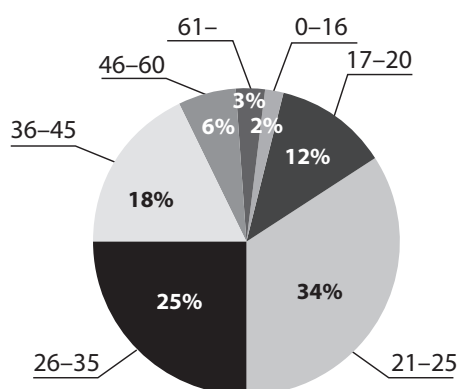
A csoportbontást 6 kérdés válaszáinak értékelése alapján végeztük el. Pontoztuk tapasztalati szint alapján a válaszokat (a kevesebb pont kisebb tapasztalatot jelent), és az így kapható összes pontot bontottuk újabb csoportokra. E pontozási rendszer alapján a következő megoszlást kaptuk.

2. ábra: A kitöltők megoszlása zenei tapasztalat alapján

A kérdőívet kitöltők kor szerint az 3. ábra alapján oszlottak meg.

Korosztály	Kitöltők száma
0-16	5
17-20	35
20-25	97
26-35	72
36-45	50
46-60	18
60 év feletti	7
Összesen	284

3. ábra: A kitöltők kor szerinti megoszlása

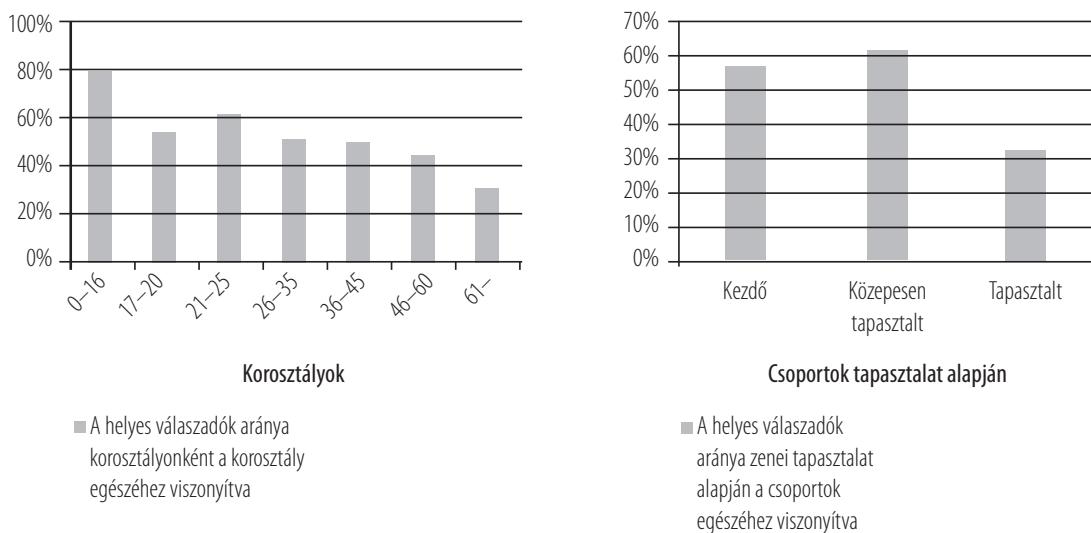
E zenei tapasztalat alapú, illetve korcsoport szerinti felosztás alapján elemezve a tudásszintet célzó kérdéskört az alábbi eredményeket kaptuk.

A kitöltők közül 148-an adtak (megközelítőleg) elfogadható választ arra a kérdésre, hogy véleményük szerint kihez szükséges fordulniuk ahhoz, hogy jogdíjat kapjanak. E 148 fő rendszerint egy kiadóhoz, az Artisjushoz, a MAHASZ-hoz, saját menedzseréhez vagy az SZTNH-hoz fordulna, ha jogdíjigénye keletkezik. A 148 főből 131 fordulna közvetlenül az Artisjushoz, 9 fő egy kiadóhoz, 5 fő a MAHASZ-hoz, 1 fő az EJI-hez. 4 fő a menedzseréhez (vagy produceréhez), két fő az SZTNH-hoz (a kitöltők közül néhányan több lehetőséget is jelöltek). E válaszadók, ha pontosan nem is tudták, hogy kihez kell fordulni, mind olyan szervezetet vagy személyt jelöltek meg, amely/aki könnyen a segítségükre lehet. Ezeket a válaszokat emiatt a helyes válaszok csoportjába tettük, így korosztály, illetve zenei tapasztalat alapú csoportosítás szerint az alábbi megoszlást kaptuk.

3 személy magához a felhasználóhoz vagy koncertszervezőhöz fordulna, ami például abban az esetben célratoró megoldás lehet, ha a szerző nem él a közös jogkezeléssel (amit a legtöbb esetben törvény ír elő, így nem a szerző dönt róla). Azonban ebben az esetben inkább fordítva, a felhasználónak kell a szerzőhöz fordulnia, hiszen a szerző valószínűleg e nélkül nem kap tájékoztatást műve felhasználásáról, így ezek a válaszok az értékelésben nem kerültek be a helyes válaszok közé.

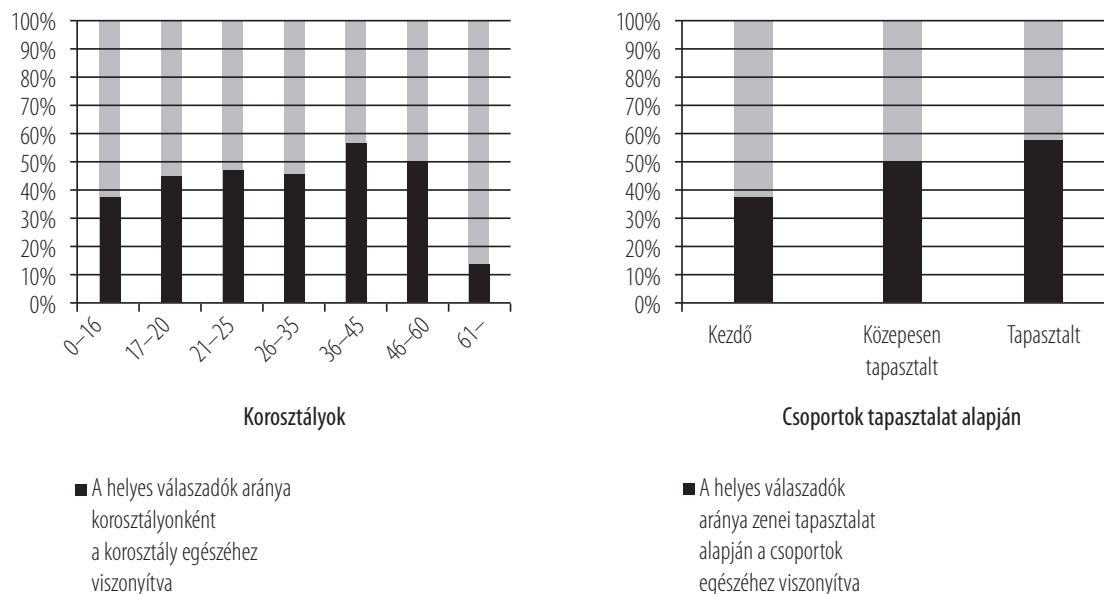
24-en válaszoltak a fennmaradó kitöltők közül „nem tudom” válasszal, ebből négyen kiegészítették a válaszukat azzal, hogy interneten mindenképpen utánanéznének a folyamatnak, ha jogdíjigényük keletkezne.

Kihez kell fordulni jogdíj igénylése esetén?

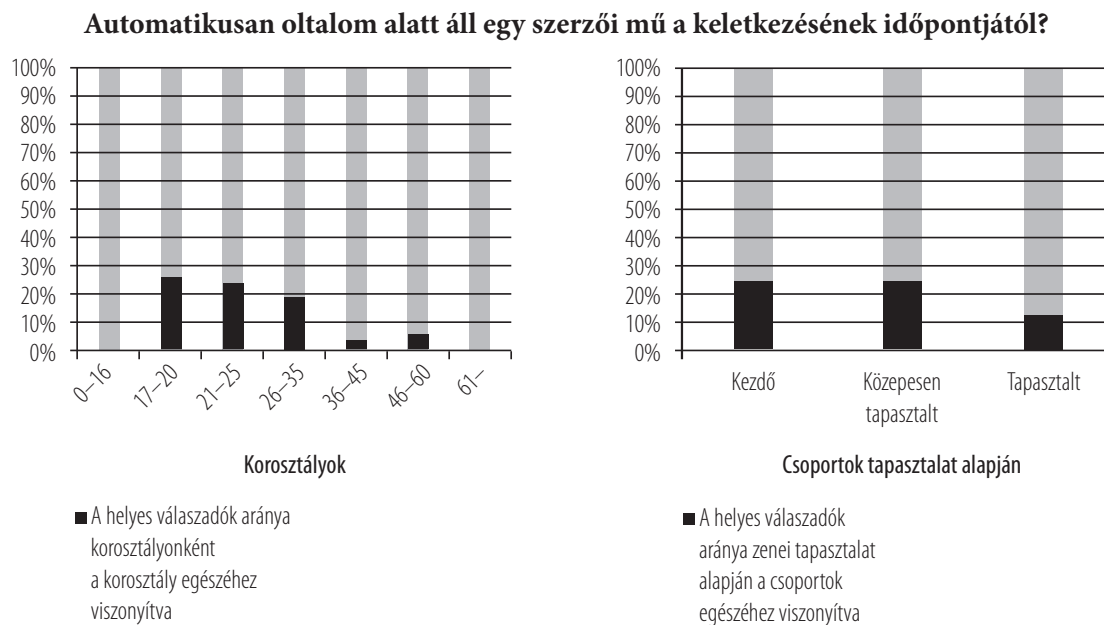
4. ábra: A jogdíjigénylés kérdésének eredménye

A kitöltők arra a kérdésre, hogy külföldön játszott dalaik után mikor kapnak jogdíjat, csak a válaszadás közel 49%-ában választották a helyes választ az előre megadott 4 válaszlehetőség közül.

5. ábra: A külföldi lejátszásokkal kapcsolatos kérdés eredménye

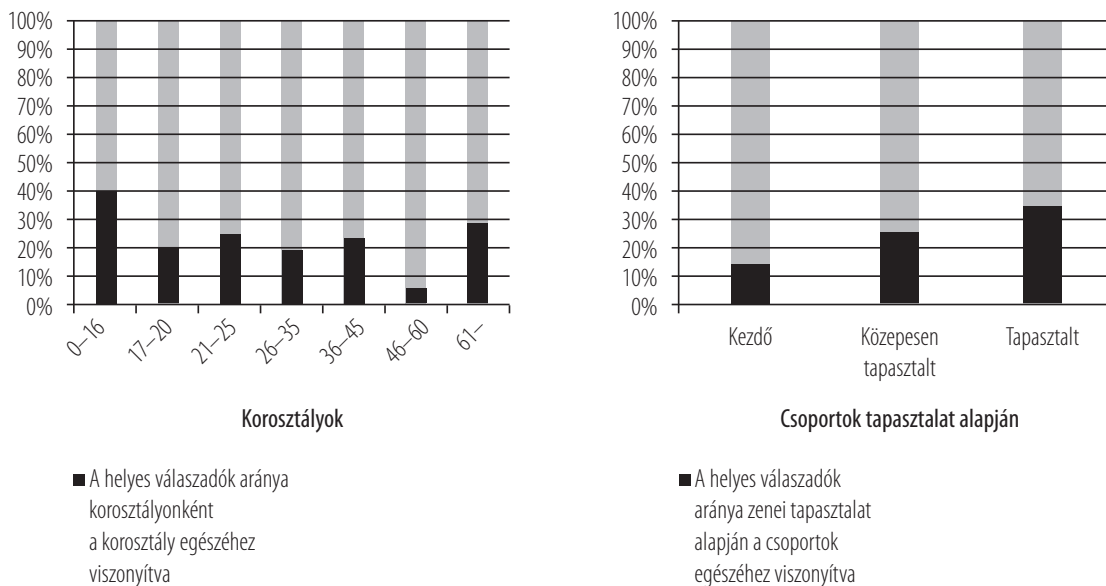
A tapasztalatalapú értékelésnél ennél a kérdésnél helytálló az a feltételezés, hogy a tapasztaltabb zenészek jobban ismerik a jogdíjrendszert. A válaszadók mindössze 21%-a vélte úgy, hogy egy műalkotás a létrejöttének időpontjától automatikusan oltalom alatt áll. Korosztály és zenei tapasztalat szerint a következőképpen oszlottak meg a helyes és helytelen válaszok.

6. ábra: Az oltalom keletkezésének kérdése

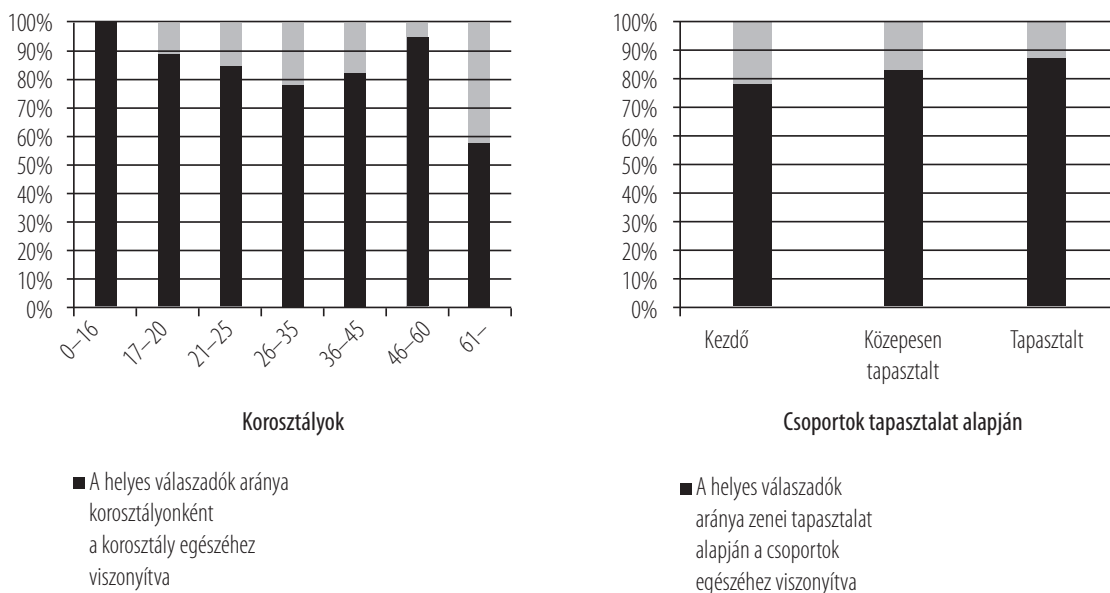
A kitöltők közel 25%-a választotta a 8 válaszlehetőség közül a megfelelő választ arra a kérdésre, hogy hány évig védett egy zenei műalkotás.

Hány évig áll védelem alatt egy zenei műalkotás?

7. ábra: A védelmi idő kérdésének eredménye

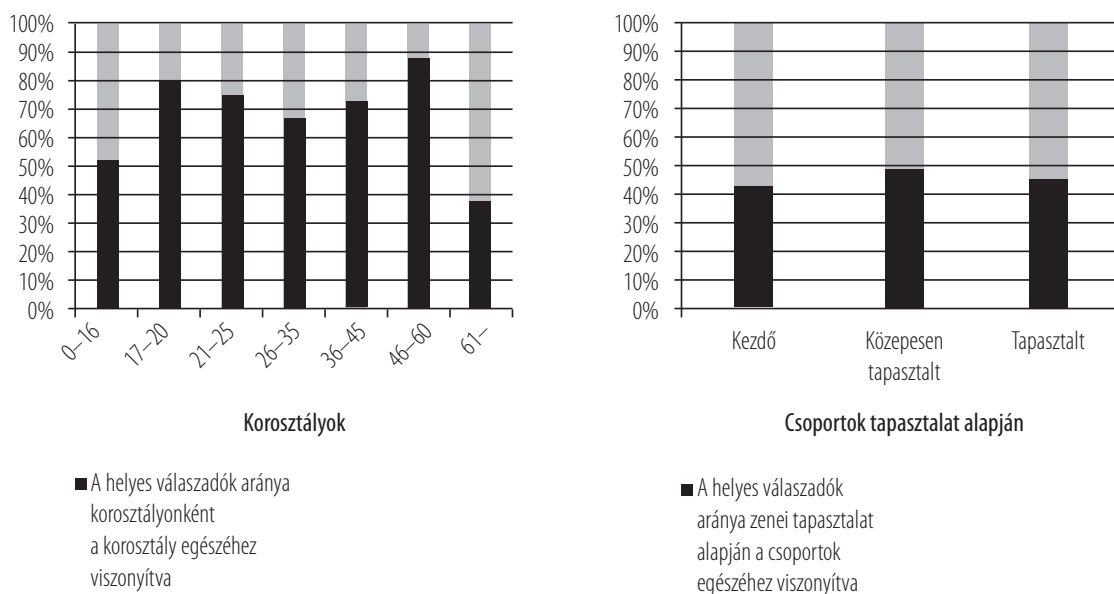
A válaszadók közel 83%-a helyesen válaszolt a mások által létrehozott zenei művek felhasználásával kapcsolatos kérdésre.

8. ábra: A más szerzők műveivel kapcsolatos kérdés eredménye

A más szerzők műveinek lejátszásával kapcsolatos kérdés vonatkozásában is megfigyelhető, hogy a több tapasztalattal rendelkező zenészek jobban ismerik a szerzőijog-rendszert, azonban a tudásszintek között nincs jelentős különbség. A korosztály szerinti elemzés kapcsán fontos kiemelni, hogy a legidősebb korosztály érte el a legalacsonyabb szintet a helyes válaszok arányánál.

Az előbbi 5 kérdés válaszait együtt értékelve, a kérdéseket azonos súllyal vizsgálva az alábbi „átlagos tudási szint” állapítható meg korosztályonként, illetve tapasztalat alapján.

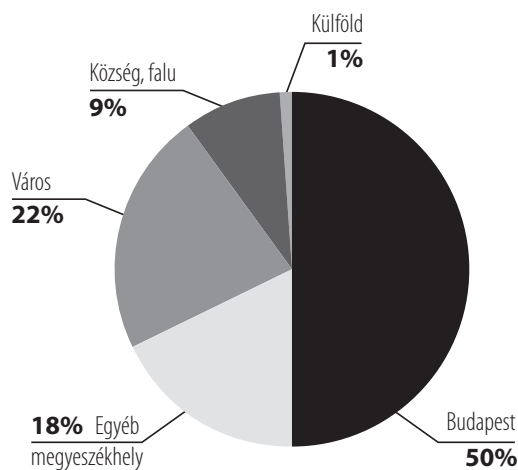
9. ábra: Összesített eredmény kor és zenei tapasztalat alapján

Összességében a tudást mérő kérdéscsoport eredményéből nem állapítható meg semmilyen tendencia a korral, illetve tapasztalattal kapcsolatban, a szerzőijogdíj-rendszerrel kapcsolatos tudás szintje nem függ össze a több tapasztalattal, illetve a magasabb korral. Ez alapján az alábbi két hipotézis elvethető:

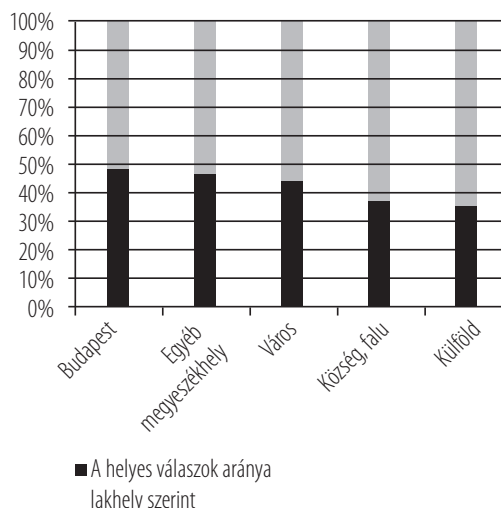
- II. Az idősebb korosztály jobban ismeri a szerzőijogdíj-rendszert, mint a fiatalabb korosztály.
- VII. A több zenei tapasztalattal rendelkező személyek jobban ismerik a szerzőijogdíj-rendszert, mint a kezdő vagy kevesebb tapasztalattal rendelkező zenészek.

Ugyanennek a kérdéskörnek az elemzését elvégeztük lakhely, illetve végzettség szerinti csoportosítással is. Mivel ez nem annyira fontos szempont, mint a kor-, illetve zenei tapasztalat alapú vizsgálat, így csak az összesített eredményeket és a csoportok megoszlási jellemzőit emeljük ki:

A kitöltők lakhely szerinti megoszlása

A tudásszintet mérő kérdések összesített eredménye lakhely szerint

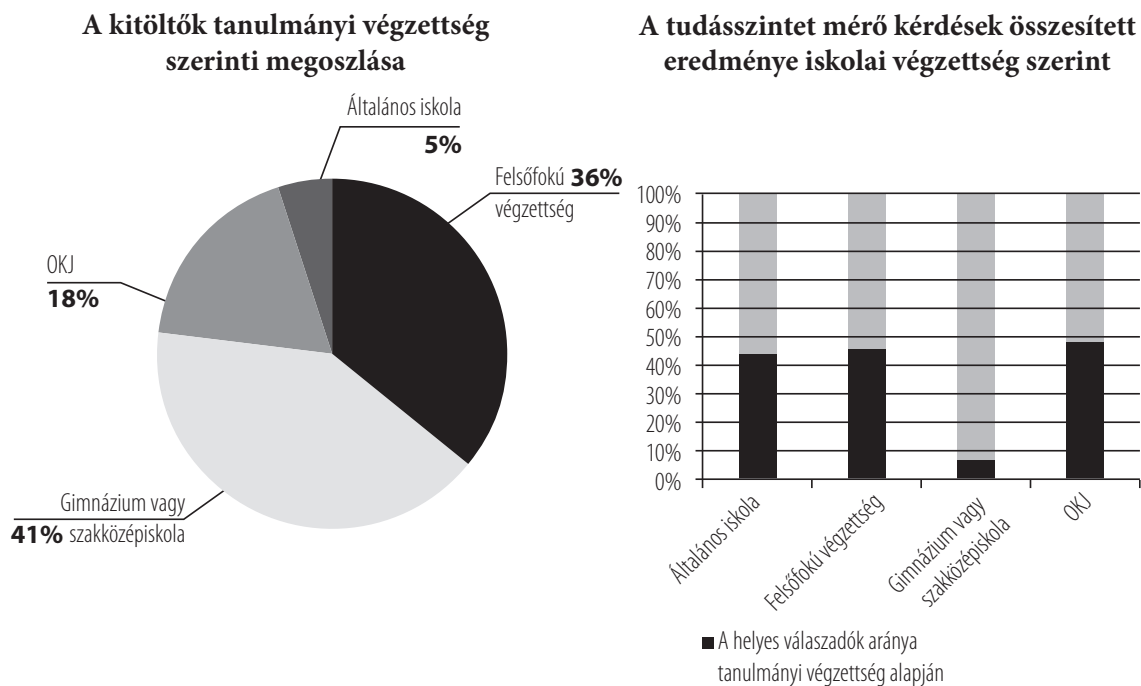

10. ábra: A kitöltők lakhely szerinti megoszlása és összesített eredménye

A lakhely szerinti értékelés alapján a városban és a nagyvárosban élők tudásszintje között nincs jelentős különbség. Megállapítható, hogy a kisebb községekből, falvakból származó kitöltők azonban a budapesti kitöltőkhöz képest 11%-kal gyengébben teljesítettek, valamint *folyamatos tudásszintcsökkenés figyelhető meg a diagramon a lakhely nagyságának csökkenésével együtt* (azonban ez a városok esetében nem jelentős eltérés). A kérdéskört érdemes lenne nagyobb kitöltői mintával továbbvizsgálni, de az eredmény alapján az V. hipotézis helytállónak tekinthető.

V. *Azokhoz, akik nagyobb városokban élnek, könnyebben eljut az információ, így a nagyobb lélekszámmal bíró városok lakóinak tudásszintje magasabb a kisebb falvak, községek lakóinak tudásszintjénél.*

Ugyanezt a kérdéskört iskolai végzettség alapján vizsgálva a következő eredményt kaptuk.

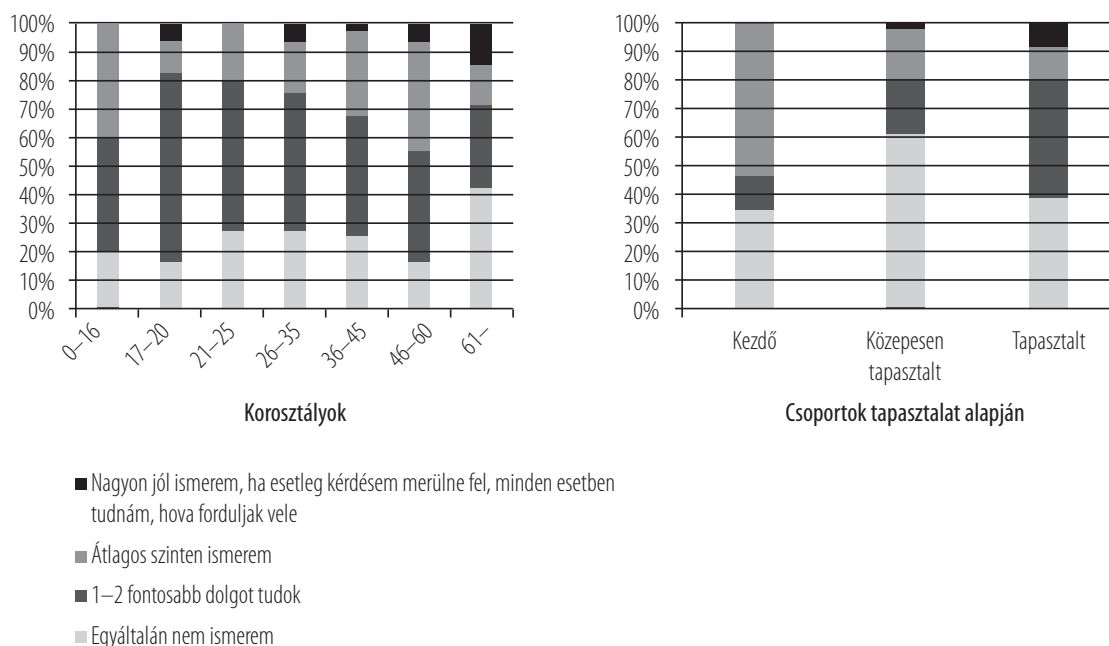

11. ábra: A kitöltők iskolai végzettség szerinti megoszlása és összesített eredménye

Az eredmények alapján a jogdíjrendszerrel kapcsolatos tudásszint nem függ össze az iskolai végzettséggel, így a VI. hipotézis elvethető.

VI. A magasabb végzettséggel rendelkező személyek magasabb tudással rendelkeznek a jogdíjjal, jogrendszerrel kapcsolatban.

A négy vizsgálati csoport eredményei alapján a kitöltők kortól, zenei tapasztalattól, lak-helytől és iskolai végzettségtől függetlenül általában 40-50%-ban válaszoltak helyesen a fel-tett kérdésekre. A kitöltők saját tudásszintjüket a 12. ábra szerint értékelték.

12. ábra: A kitöltők saját tudásszintjének értékelése

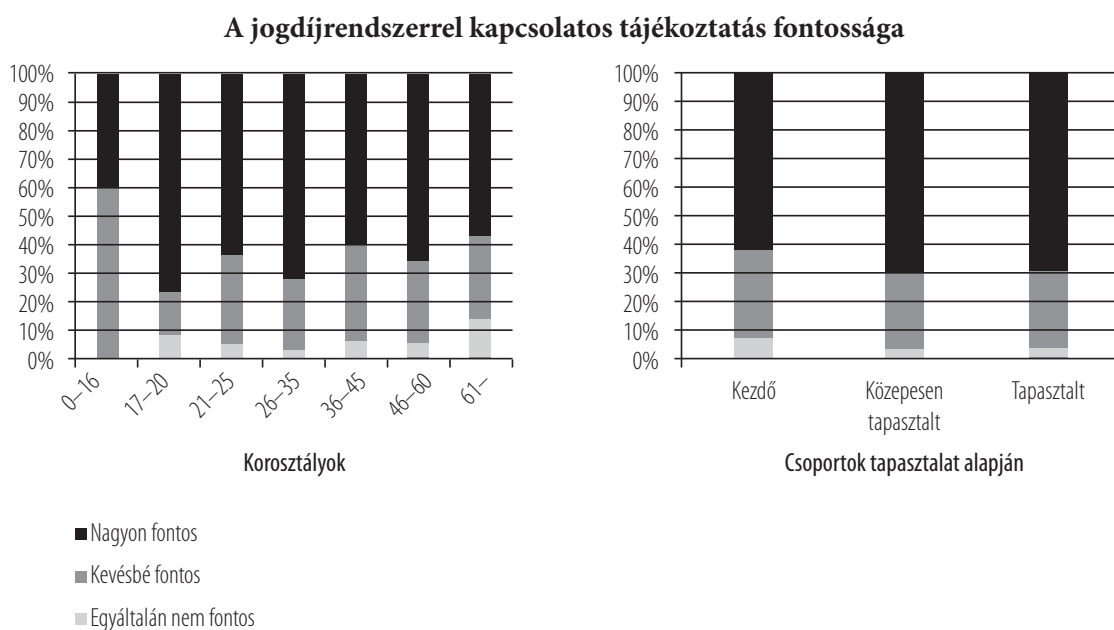
A tapasztalt zenészek 80%-a érezte úgy, hogy nem ismeri, vagy csak 1-2 fontosabb dolgot ismer a jogdíjrendszerrel, jogrendszerrel kapcsolatban, és mindössze 8%-a érzi úgy, hogy nagyon jól ismeri a rendszert és a tudnivalókat. E 8% válaszadásait emeljük ki:

E kitöltők közül egy személy sem tudott helyes választ adni arra, hogy kihez kell fordulnia, ha jogdíjigénye áll fenn, illetve az oltalom keletkezésével kapcsolatos kérdésre sem válaszoltak helyesen. 67%-ban adtak helyes választ a védelmi idővel kapcsolatos kérdésre, és 83%-ban a más szerzők műveinek felhasználásával kapcsolatos kérdésre. E válaszadók összesített eredménye alapján 50%-ban válaszoltak helyesen a kérdésekre annak ellenére, hogy úgy érzik, nagyon jól ismerik a jogdíjrendszert. Ez az 50%-os eredmény az összes kitöltő átlageredményének felső határa, azaz e kitöltők tudása nem különbözik a többi kitöltő átlagtudásától.

b) A tájékoztatás fontossága kérdéscsoport korosztály és zenei tapasztalat alapú elemzése

Arra a kérdésre, hogy mennyire fontos a jogdíjrendszerrel kapcsolatos tájékoztatás a kitöltők számára, a kitöltők 66,55%-a a „nagyon fontos” választ jelölte meg, 27,82%-a a „kevésbé fontos”, illetve 5,63%-a az „egyáltalán nem fontos” választ. Azok 22%-a, akik kevésbé fontosnak jelölték a tájékoztatást, azért választotta ezt a választ, mert még nem tart a zenei karriernek azon a szintjén, hogy jelenleg fontos legyen neki ez a témakör, de a későbbi években (karriervonalától függően) ennek fontossága növekedhet. A válaszadók szintén ezen csoportjának csak 1,76%-a tartotta a tájékoztatást kevésbé fontosnak abból kifolyólag, hogy rendelkezik kiadóval vagy egyéb olyan megbízottal, aki helyette foglalkozik a kérdéskörrel kapcsolatos tennivalókkal, információkkal.

Az „egyáltalán nem fontos” lehetőséget választók mindössze 0,7%-a indokolta a választ, hogy rendelkezik megbízottal, aki foglalkozik ezzel a kérdéssel, és mindössze 3,52%-a indokolta választását azzal, hogy még nem tart zeneileg azon a szinten, hogy fontos legyen számára a tájékoztatás. Mindkét csoport válaszadóinak jelentős része „egyéb” okok miatt tartja kevésbé fontosnak vagy egyáltalán nem fontosnak a tájékoztatást. Korosztály és zenei tapasztalat alapján elemezve a kérdést, a válaszok az alábbiak szerint alakultak.

13. ábra: A jogdíjrendszerrel kapcsolatos tájékoztatás kérdésének eredménye

Az eredmények alapján elvethető a IV., illetve VIII. hipotézis is.

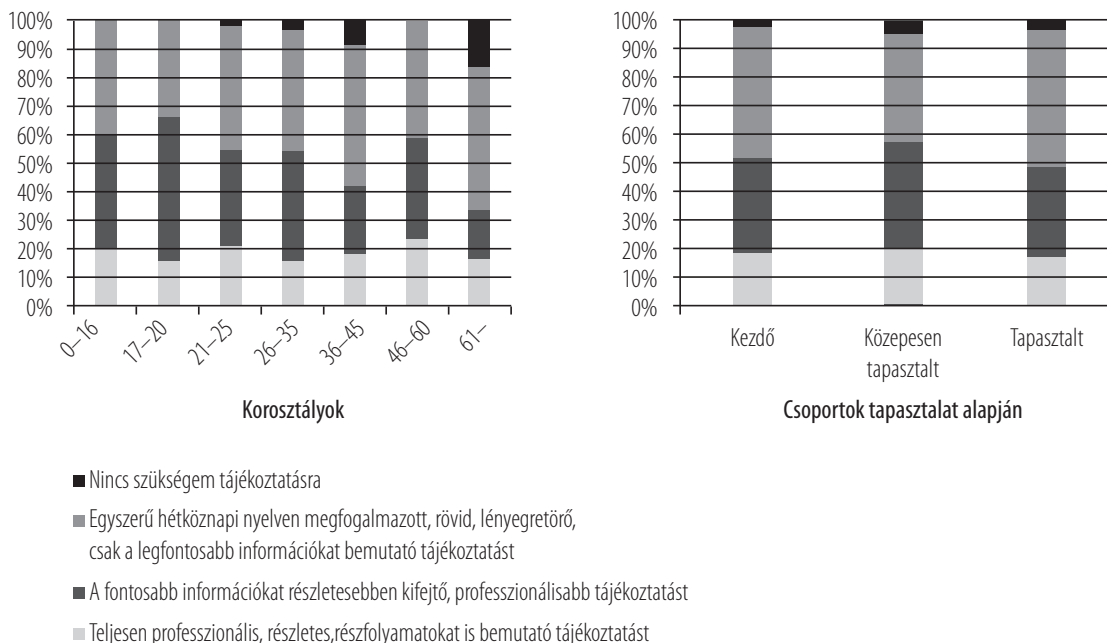
IV. A fiatalabb zenészek nagyobb mértékben igényelnek a jogdíjrendszerrel kapcsolatos tájékoztatást idősebb zenésztársaiknál.

VIII. A kezdő zenészek nagyobb mértékben igényelnek a jogdíjrendszerrel kapcsolatos tájékoztatást idősebb zenésztársaiknál.

A válaszadók 32%-a a fontosabb információkat részletesebben kifejtő, professzionálisabb tájékoztatást igényelne, 40%-a egyszerű, hétköznapi nyelven megfogalmazott, rövid, lényegre törő, csak a legfontosabb információkat bemutató tájékoztatást, 18%-a teljesen professzionális, részletes, részfolyamatokat is bemutató tájékoztatást. A kitöltők 4%-ának nincs szüksége tájékoztatásra, 6%-a pedig az egyéb lehetőséget választotta. Az egyéb lehetőséget választók közül az egyik válaszadó szintén egyszerű, lényegre törő tájékoztatást igényel, de szüksége van a tájékoztatáson belül arra az információra, hogy az adott szermény után beszedett jogdíj szerzői részén kívül eső része hogyan oszlik meg (pl. az előadók hány százalékot kapnak). Szintén az egyéb válaszlehetőségek között merült fel az igény arra, hogy bizonyos jogszabályokat egyszerű példával, áttekinthetően mutassanak be a tájékozta-

tás összeállítói. Korosztályra és a zenei tapasztalat szintjére alapuló csoportosításra bontva az adatokat a tájékoztatás jellegét tekintve a következő eredményt kaptuk.

A tájékoztatás jellege

14. ábra: A tájékoztatás jellege

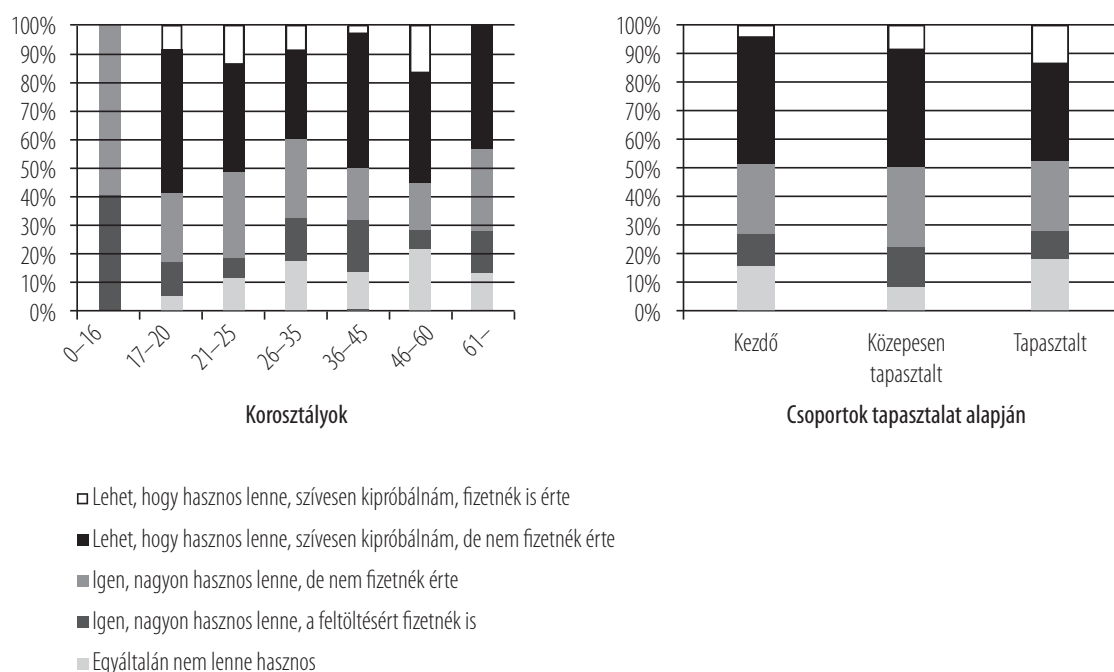
Az egyes korosztályok nagyobb hányada a tájékoztatás időpontját a legelső szerzemény megírásának időpontjához, illetve az első saját szerzemény kiadását megelőző időszakban igényelné. Az egyéb válaszlehetőséget jelölők között két kitöltőben is felmerült az az igény, hogy már gimnáziumban vagy bármilyen más oktatási intézményben kapjon információt hasonló témakörű óra keretében.

A kezdő zenészek többsége szintén a legelső szerzemény kiadásának időpontját jelölte meg, illetve második helyen állt az esetükben a legelső dal megírása utáni tájékoztatás. A kezdő zenészek 11%-a már most, azonnal igényelné tájékoztatást függetlenül attól, hogy az illető hol tart zenei karrierjében. A közepes tapasztalattal rendelkező zenészek azonos százaléka igényelte az első olyan koncert előtt a tájékoztatást, ahol mások dalait adják elő, illetve olyan koncertek előtt, ahol az általuk írt dalokat adják elő (13-13%). A közepes tapasztalattal rendelkező csoport 27%-a igényelné tájékoztatást első szerzeményének létrehozása után, 28%-a pedig az első kiadás előtt. A tapasztalt zenészek 10%-a igényli az első olyan koncert előtt a tájékoztatást, ahol mások adják elő dalaikat. A tapasztalt zenészek 23%-a szerzeményei első kiadásakor igényelné a tájékoztatást, 37%-a pedig első szerzeményének létrehozása után.

A tájékoztatást igénylő 273 kitöltő közel 71%-a preferálja az *e-mail-es tájékoztatást*, 56%-a valamilyen *internetes felületen*, honlapon, 36%-a *internetes videó* által, 15%-a postai úton, 8%-a televízió- vagy rádióadásban, 29%-a koncerthelyszíneken, fesztiválokon, 32%-a a *személyes tájékoztatást* igényelné irodai környezetben.

A fókuszcsoporthoz ötlete alapján felmerült *applikáció szerzői, zenekari felhasználási felületét* a kitöltők az alábbiak szerint értékelték.

A kitöltők 37%-a gondolja úgy, hogy nagyon hasznos lenne egy ilyen alkalmazás, 49%-a pedig úgy érzi, hogy *lehet, hogy hasznos lenne* egy ilyen alkalmazás, szívesen kipróbálná. A „hasznos” választ jelölők 25%-a *fizetne is* az alkalmazásért. Korosztályonként és zenei tapasztalat alapú csoportosítás szerint az alábbi eredményt kaptuk.

15. ábra: Az alkalmazás hasznossága

A fiatalabb korcsoport egyértelműen hasznosnak véli, de nem fizetne érte, amit könnyen befolyásolhat az is, hogy nagy valószínűséggel nem rendelkeznek saját keresettel. Az eredmények alapján a III. hipotézis elfogadható, de az adatok alapján gyenge a kapcsolat a korosztály és az applikáció használatára való hajlandóság között.

III. *A fiatalabb zenészek nyitottabbak egy számukra kialakított zenei applikáció használatára.*

A zenei tapasztalat szerinti csoportosításnál csoportonként közel azonos eredmények születtek, a tapasztalt, illetve kezdő zenészek elutasítóbbak az alkalmazással szemben, viszont a tapasztalt zenészeknek az a csoportja, amelyik hasznosnak vél egy ilyen alkalmazást,

kicsit nagyobb fizetési hajlandóságot mutat, így ezek alapján a IX. hipotézis *elvethető*, míg a X. hipotézis *helytálló*.

IX. *A kezdő zenészek nyitottabbak egy számukra kialakított zenei applikáció használatára.*

X. *Az IX. pontban említett applikációért az idősebb korosztály többet hajlandó fizetni.*

Az alkalmazás árával kapcsolatos kérdésnél, a leggyakoribb válasz az 1000 Ft volt. Átlagolva a 62 kitöltő által jelölt összeget (2000 Ft feletti válasz esetén 2500 Ft-tal számolva, a többi kategóriában a maximumösszeggel számolva) az átlagár 1233 Ft.

A megkérdezettek számára a *legfontosabb* funkciók az applikáció tekintetében a lejátszási *statisztikához való hozzáférés*, illetve az *új szakmai kapcsolatok* létrehozását segítő funkció, ami tulajdonképpen maga az alkalmazási felület, ami összekapcsolja a hasonló érdeklődésű zenészeket, szerzőket az applikáció használatára alapján. Szintén kedvelt funkció lenne, ha a zenészek, dalszövegírók különböző *versenyekre* nevezhetnék be a dalaikat a felületen. A kitöltők közül kevesen érezték hasznosnak a lehetőséget annak, hogy különböző zenészek és dalszerzők 1-1 dal létrehozásában a felületen keresztül működjenek együtt, akár ismeretség nélkül is.

A kérdőív eredményeiből látható, hogy a jogrendszerrel kapcsolatos tudás nem függ össze a zenész, dalszerző korával, illetve zenei tapasztalatával, végzettségével, és jelentős mértékben lakhelyével sem. A 60 év alatti korosztály tudásszintje nagyjából egy szinten van, a kérdések közel felére adtak helyes választ. Megállapítható, hogy nagyon nyitottak a jogrendszerrel, jogdíjrendszerrel kapcsolatos tájékoztatásra, igénylik a tájékoztatást. E két eredmény alapján *elfogadható* az I. hipotézis.

I. *A zenészek többsége jelenleg nem ismeri a szerzőijogdíj-rendszer számukra fontos pontjait, de nyitottak a témával kapcsolatban, és szeretnék ismereteiket kibővíteni, megfelelő alaptudásra szert tenni.*

E hipotézis alapján feltételezhető, hogy a zeneipar szereplői között nem megfelelő a kommunikáció, a tájékoztatási rendszer fejlesztésre szorul.

2.2.3. A II. kérdőív

A II. kérdőív felépítése, célja, egységei

A II. kérdőív szintén online kérdőív volt, amelynek a célja a jogdíjjal kapcsolatos nézetek vizsgálata, illetve a jogdíjról alkotott kép és tudás felmérése volt. A kérdőív további célja volt a fókuszcsoporthoz tartozó interjú során vizsgált applikációval kapcsolatos igények feltárása is.

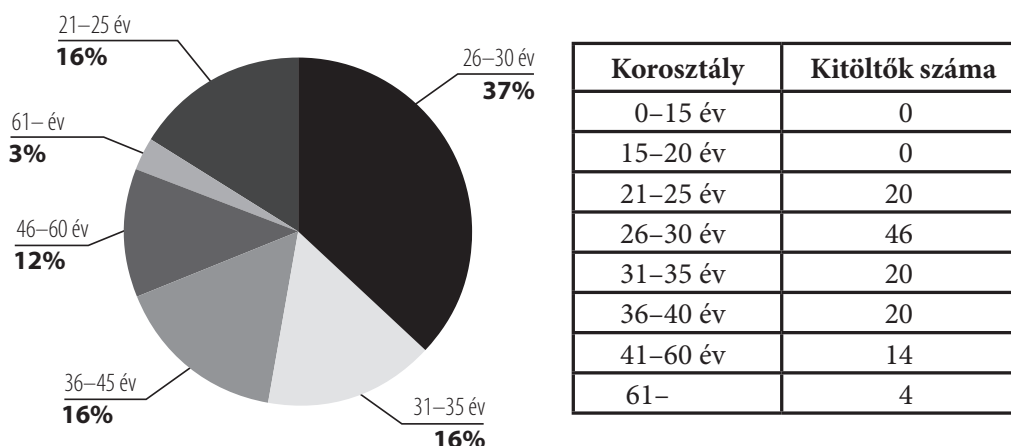
A kérdőívet Facebook-csoportokban osztottuk meg, illetve hólabdaelven küldtük ki, 124-en töltötték ki.

Kérdéscsoportok

1. Demográfiai adatok.
 2. A kitöltők foglalkozása és a zeneipar közötti kapcsolatot feltáró kérdések.
 3. Zenehallgatási szokásokat feltáró kérdések.
 4. Okostelefonos zenei applikáció funkcióinak értékelését, illetve árát vizsgáló kérdések.
 5. Jogdíjjal kapcsolatos tudást, illetve fizetési hajlandóságot vizsgáló kérdések.
- A II. kérdőív szerkezete a 2. sz. mellékletben található.

II. A kérdőív eredményei

A kitöltők korosztály alapján az alábbiak szerint oszlottak meg.

16. ábra: A II. kérdőív kitöltőinek kor szerinti megoszlása

A kérdőív eredményét korosztályalapú felbontással vizsgáltuk, illetve külön vizsgáltuk azok válaszait az egyes kérdéscsoportokban, akik foglalkozásuk révén kapcsolatban állnak vagy állhatnak a zeneiparral, a szerzőijogdíj-rendszerrel. E második csoportba tartozó kitöltőket viszonylag nehezen lehet elkülöníteni, az alábbi csoportosítást alkalmaztuk.

1. csoport: azok a kitöltők képviselik az első csoportot, akiknél nem feltételezhető, hogy foglalkozásukból eredően jogdíjat kell fizetniük.

2. csoport: ha a kitöltő vezető vagy egyéni vállalkozó, és foglalkozása révén kapcsolatban áll a vendéglátással vagy szórakoztatóiparral, elképzelhető, hogy jogdíjat kell fizetnie, így a második csoportot azok képviselik, akik eleget tesznek e jellemzőknek. E csoportot tovább lehet vizsgálni 3 kérdés alapján:

- A foglalkozása kapcsolódik-e a zeneiparhoz?
- Magáncéllal vagy nem kizárólagosan magáncéllal használja fel a zenei műveket?
- Fizetett-e már jogdíjat munkájából eredően?

E kérdések alapján a 2. csoportot további két vizsgálati csoportra osztottuk:

2A: Elképzelhető, hogy jogdíjat kell fizetni foglalkozásból eredően az idesorolt kitöltőknek.

2B: Nagyon valószínű, hogy jogdíjfizetési kötelezettségük van foglalkozásukból eredően az idesorolt kitöltőknek.

Jogdíjfizetési szempont alapján az alábbiak szerint sorolhatóak csoportba a kitöltők:

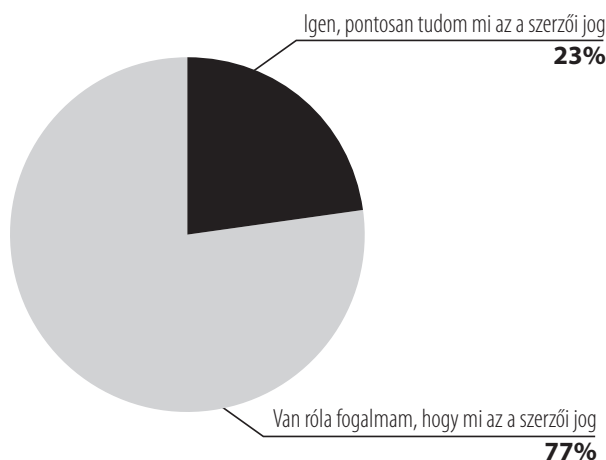
Azon kitöltők, akiknek nem valószínű, hogy foglalkozásukból eredően jogdíjfizetési kötelezettségük áll fenn	Azon kitöltők, akik esetében feltételezhető, hogy foglalkozásukból eredően jogdíjfizetési kötelezettségük áll fenn	Azon kitöltők, akik esetében nagyon valószínű, hogy foglalkozásukból eredően jogdíjfizetési kötelezettségük áll fenn
116 fő	4 fő	4 fő

1. táblázat: A kitöltők megoszlása esetleges jogdíjfizetési kötelezettség alapján

A táblázatból látható, hogy a 2. és 3. csoportnak a kitöltők mindössze 3,5-3,5%-a felel meg, 4-4 fő, így a kérdőív értékelésénél csak 2 kérdést vizsgáltunk meg e csoportosítás szerint is, valamint az utolsó két csoportot összevontan kezeltük. Tekintve a nagyon alacsony mintaszámot, az eredmény kis mértékben sem tekinthető reprezentatívnak.

A szerzői joggal kapcsolatos tudásszint mérése

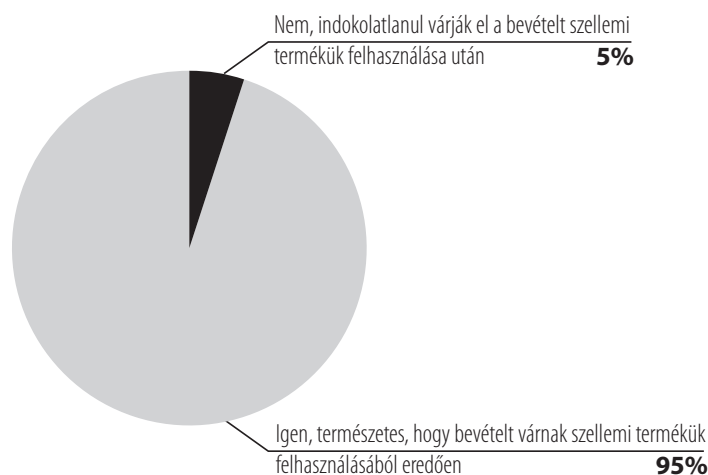
A kitöltők 23%-a vélte úgy, hogy *pontosan ismeri* a szerzői jog fogalmát, és 77%-a jelölte meg a „*van róla fogalmam, hogy mi az a szerzői jog*” választ. Azaz minden kitöltő találkozott már a szerzői jog fogalmával, azonban a kitöltők kevesebb mint negyede érzi úgy, hogy teljes mértékben tudja, mit is jelent a szerzői jog. A 25–45 év közöttiek harmada jelölte meg az első választ, amely szerint pontosan tudja, mit jelent a szerzői jog fogalma, a 25 év alattiak közül viszont senki nem választotta ezt a lehetőséget. Az eredmények a 17. ábrán láthatóak.

17. ábra: A jogdíj fogalmának ismerete

Korosztály szerinti felbontás alapján megfigyelhető, hogy a 25 év alattiak kevésbé érzik biztosnak a tudásukat a szerzői joggal kapcsolatban, míg a 60 év felettiak biztosnak érzik. Az e két csoport közötti válaszadók nem mutatnak semmilyen tendenciát, rendszertelenül jelölték a négy válaszlehetőség közül a már említett kettőt.

A kitöltők 95%-a véli úgy, hogy *természetes*, hogy a szerző szerzeményének felhasználása után *jogdíjigénnyel lép fel*.

18. ábra: A jogdíjigény jogosságának a kérdése

Azon kitöltők 67%-a (6 fő), akik nem érzik jogosnak a szerzők jogdíjigénylését, a 26–30 év közötti korosztályt képviseli, illetve a maradék 33% a 31–35 év közöttieket. Azaz az *idősebb korosztály sokkal elfogadóbb a jogdíjigényléssel szemben*, a fiatalabb korosztály nagyobb

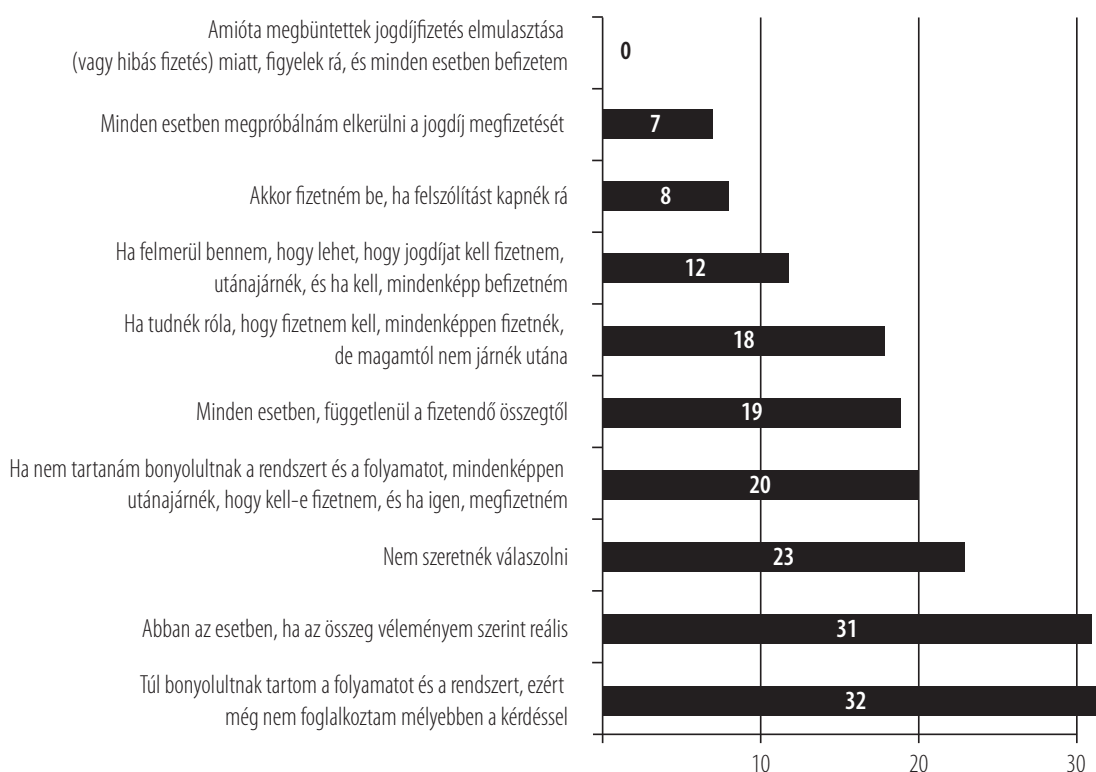
része érzi úgy, hogy a szerzők indokolatlanul kérnek részesedést a szerzeményük felhasználása utáni bevételből.

Azok 33%-a, akik az előző kérdésben elutasítóak voltak a jogdíjigényléssel kapcsolatban, egy alkérdés alapján úgy gondolják, jogosan kellene fizetniük egy zeneszám meghallgatásáért. Feltételezhető, hogy azért gondolták át még egyszer a kérdéskört, mert a másik három példa segítségével (amely szintén 1-1 szolgáltatást mutatott be) felismerték, hogy ez a szituáció tulajdonképpen azonos elven alapul, mint az egyszerű mozijegyvásárlás: a felhasználó fizet egy szolgáltatásért.

A 124 kitöltő az alábbi esetekben lenne hajlandó megfizetni, vagy kerülné el az esetleges jogdíj megfizetését:

Jogdíjfizetési kötelezettség

Mely esetben teljesítené az esetleges jogdíjfizetési kötelezettségét?

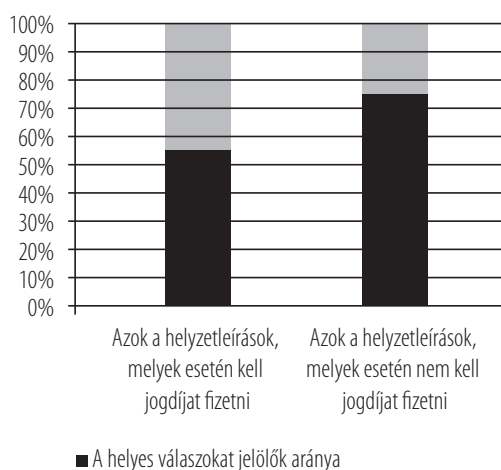

19. ábra: A jogdíjfizetés kérdése

A kitöltők 42%-a úgy véli, hogy *túl bonyolult* a rendszer, ezért mélyebben nem foglalkozott még a kérdéssel, illetve ha egyszerűbb lenne a rendszer, akkor mindenképp utánajárna a fizetési kötelezettségének (ha van), de jelenleg inkább elhatárolódik a kérdéskörtől. A kitöltők 6%-a abszolút *elutasító* lenne a jogdíj megfizetésével szemben, 25%-a pedig abban

az esetben, *ha reálisnak tartja az összeget, mindenképp befizetné*. A kitöltők szintén 25%-a *összegetől függetlenül befizetné* a jogdíjat, ha jogdíjfizetési kötelezettség merülne fel, utána is járna a folyamatnak, és felszólítás nélkül befizetné. A kitöltők 7%-a *csak felszólítás* után fizetné be a jogdíjat, ebben közrejátszhat az is, hogy e kitöltőknek nincs türelmük ahhoz, hogy saját maguk járjanak utána az esetleges fizetési kötelezettségnek, azonban fizetési hajlandóságot mutatnak.

A kitöltők tudásszintjét egy helyzetértékelési feladattal mértük. 14 helyzetleírás közül kellett kiválasztaniuk azokat, amely esetekben véleményük szerint jogdíjat kell fizetni. A 14 helyzetleírás a hétköznapiakon előforduló általános eseteket vázolt fel. Pl.: „Aerobicórát tartok néhány fő számára (fix díjért), az edzés zenére megy; Elmentem futni, futás közben az általam letöltött zenei listát hallgattam”. A kitöltők az alábbiak szerint választották ki a helyes válaszokat.

20. ábra: Jogdíjfizetéssel kapcsolatos helyzetleírások

A helyzetleírások értékelésekor a válaszadók nagyobb mértékben választották a helyes választ azokban az esetekben, amikor a helyzet szerint nem kell jogdíjat fizetni. Azokban az esetekben, amikor *kell jogdíjat fizetni, mindössze 55%-ban jelölték meg a helyes választ*.

A 124 kitöltőből 122 kitöltő hallgat saját szórakozására zenét. E kitöltők 85%-a szokott zenét, albumokat online felületről letölteni. Aki szokott zenét letölteni, 67%-ban a letöltés mellett használ valamilyen okostelefonos alkalmazást is. 70%-a azoknak, akik jelenleg csak letöltéssel élnek, hajlandó lenne áttérni egy okostelefonos zenei alkalmazásra, amellyel támogatni tudják az általuk hallgatott zenék szerzőit, azonban csak abban az esetben, ha a zenei alkalmazás ingyenes. Azok, akik nem lennének hajlandók áttérni, válaszukat azzal indokolták, hogy nem telefonon hallgatnak zenét, nem megfelelő a hangminőség az ilyen applikációknál, vagy éppen nem felhasználóbarát a felület. Azoknak a kitöltőknek a 44%-a

(8 fő), akik nem élnek a letöltés lehetőségével, használ okostelefonos zenei alkalmazást, azaz az ő esetükben a letöltés helyét teljes mértékben átvette már az applikáció használata. A zenehallgatók 8%-a nem használ semmilyen zenei alkalmazást, illetve nem él a letöltés lehetőségével sem, kizárólag fizikai hanghordozók által jut albumokhoz, zenéhez.

A fókuszcsoport alapján létrehozott funkciólista egyes funkcióit fontosság szempontjából egy 1-től 5-ig (1=nem fontos; 5 = nagyon fontos) terjedő skálán vizsgáltuk.

Az összesített értékelés alapján a négy legfontosabb funkció az offline üzemmód, a keresési lehetőség, a dalok átléptetése, illetve a saját lejátszási lista funkció. A 36–45 év közöttiek számára nagyon fontos funkciónak minősül az applikáció webes elérhetősége, a 21–25 év közöttiek számára a többféle bejelentkezési mód, illetve az e korosztályba eső kitöltők mindegyike „5 – nagyon fontos” értéket adott az offline funkciónak.

A 102 kitöltő 14%-a semmi esetben sem hajlandó fizetni egy ilyen alkalmazásért. Ez az arány viszonylag alacsonynak tekinthető. A 102 kitöltő 20%-a azonban hajlandó lenne 2000 Ft-nál többet is fizetni egy ilyen alkalmazásért. A fókuszcsoport résztvevői az 1500 Ft-os havidíjat tekintették reálisnak.

A 122 válaszadó több mint fele (56%) a mai napig szokott CD-ket, fizikai hanghordozókat is vásárolni. Az e csoportot képviselők 47%-a részben vagy kizárólag azért ragaszkodik CD, illetve a fizikai hanghordozó vásárlásához, mert ezzel jogdíjban részesíti, támogatja a szerzőt.

A 122 kitöltő 30%-a szokott online dalokat, albumokat vásárolni. E csoport 22%-a részben azért vásárol online dalokat, albumokat mert biztos benne, hogy ez jogtiszt, és jogdíjjal támogatja a szerzőt, 33%-a a csoportnak pedig kizárólag ezen okból vásárol online.

A jogdíjjal kapcsolatos fontosabb kérdéseket megvizsgáltuk azoknak a kitöltőknek a válaszai alapján is, akiknek foglalkozásukból eredően jogdíjfizetési kötelezettségük keletkezhet.

E csoport kitöltőinek csak 25%-a gondolta úgy, hogy pontosan ismeri a szerzői jog fogalmát. A csoport fele már fizetett szerzői jogdíjat foglalkozásából eredően. Azaz azok sem jelölték az első kérdés esetében 100%-ban azt a választ, hogy pontosan tudják, mi az a szerzői jog, akik már fizettek szerzői jogdíjat. A teljes csoportot vizsgálva a nyolc kitöltőből kető úgy véli, hogy a szerzők indokolatlanul támasztanak jogdíjigényt műveik felhasználása után. E két kitöltő egyike úgy véli, hogy a rendszer bonyolultsága miatt nem ellenőrizné esetleges jogdíjfizetési kötelezettségét, illetve a másik kitöltő semmi esetre sem fizetné meg a kiszabott jogdíjat.

2.2.4. Interjú

Az interjú célja

A személyes interjút az Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának egyik munkatársával végeztük el. Az interjú az eddigi kutatások eredményeire épült, kiemelve a kommunikációs rend-

szert a szerzőijogdíj-rendszer résztvevői között. A könnyebb feldolgozhatóság érdekében az interjúkat diktafonnal rögzítettük. Nyitott kérdéseket tettünk fel a jelenlegi tájékoztatási formák megismerésének a céljából.

Az interjú által feltárt tájékoztatási formák

Az SZTNH jelentős mértékben részt vesz a lakosság szerzőijog-rendszerrel kapcsolatos tájékoztatásában. Célja, hogy a felhasználók, a szerzők és egyéb jogosultak megfelelő tudással rendelkezzenek a szellemi tulajdon-védelem és a szerzői jog területén.

A hivatal folyamatosan nyitott a tájékoztatásra, online felületet üzemeltet kifejezetten a szellemi tulajdon-védelemmel kapcsolatos kommunikáció megkönnyítésére. A felületen írásban bármilyen kérdéssel fordulhatnak a hivatalhoz az érdeklődők, továbbá az SZTNH e-mailes és postai úton történő megkeresésekre is válaszol, illetve telefonos és személyes ügyfélszolgálatot is működtet. Az online tájékoztatási forma természetesen az Artisjus honlapján is fellelhető, valamint az Artisjus létrehozta a Szerzői Információs Rendszert is, ahol szintén van egy kommunikációs felület a szerzők számára. Az Artisjus továbbá rengeteg sajtóanyagot, tájékoztatót tesz elérhetővé (pl.: Dal+szerző magazin), elindította az IZÉ-t, azaz az Interaktív Zenei Ébresztőt, mely havi egy előadásból áll, a beszélgetés szakértőkkel, híres zenészekkel, zeneszerzőkkel folyik, és egyre több képzést biztosít.

Az SZTNH az elmúlt másfél évben belső képzések, tanfolyamok által is segítséget nyújt az érdeklődőknek. 2015-ben indította el az első alapfokú szerzői jogi tanfolyamot, mely két elméleti alkalomból és egy vizsgából áll. E tanfolyamra rendszerint olyan személyek jelentkeztek eddig, akik munkájukból kifolyólag igényeltek egy biztos alaptudást. 2016 őszén indult az első középfokú tanfolyam, ez egy 3 hónapos kurzus, amely jelenleg is tart. E tanfolyam heti egy elméleti alkalmat biztosít, illetve vizsgával zárul, mind az alap-, mind a középfokú tanfolyam elvégzéséről igazolást kapnak a résztvevők. Az első középfokú tanfolyamra jogászok, illetve egy-egy kiadó, szervezet képviselője jelentkezett, azaz olyan személyek, akik pontos, nagyobb tudást igényelnek. Jelenleg mindkét tanfolyamért fizetni kell. Az SZTNH által szervezett tanfolyamok mellett a hivatal munkatársai rendszeresen tartanak egyetemi kurzusokat a szellemi alkotások joga témakörében számos felsőoktatási intézményben.

Az SZTNH szorosan együttműködik a Hamisítás Elleni Nemzeti Testülettel (HENT) amely az utóbbi években felméréseket végzett az általános, illetve középiskolás diákok körében, és élményszintű oktatást alakított ki a fiatalok számára. Ezek az oktatási alkalmakon külön időt szentelnek a szerzői jog bemutatására.

A HENT, illetve az SZTNH jelen van a hazai fesztiválokon is (Pl.: Sziget Fesztivál, Volt Fesztivál, Művészetek Völgye), ahol személyes tájékoztatást tud nyújtani az érdeklődőknek.

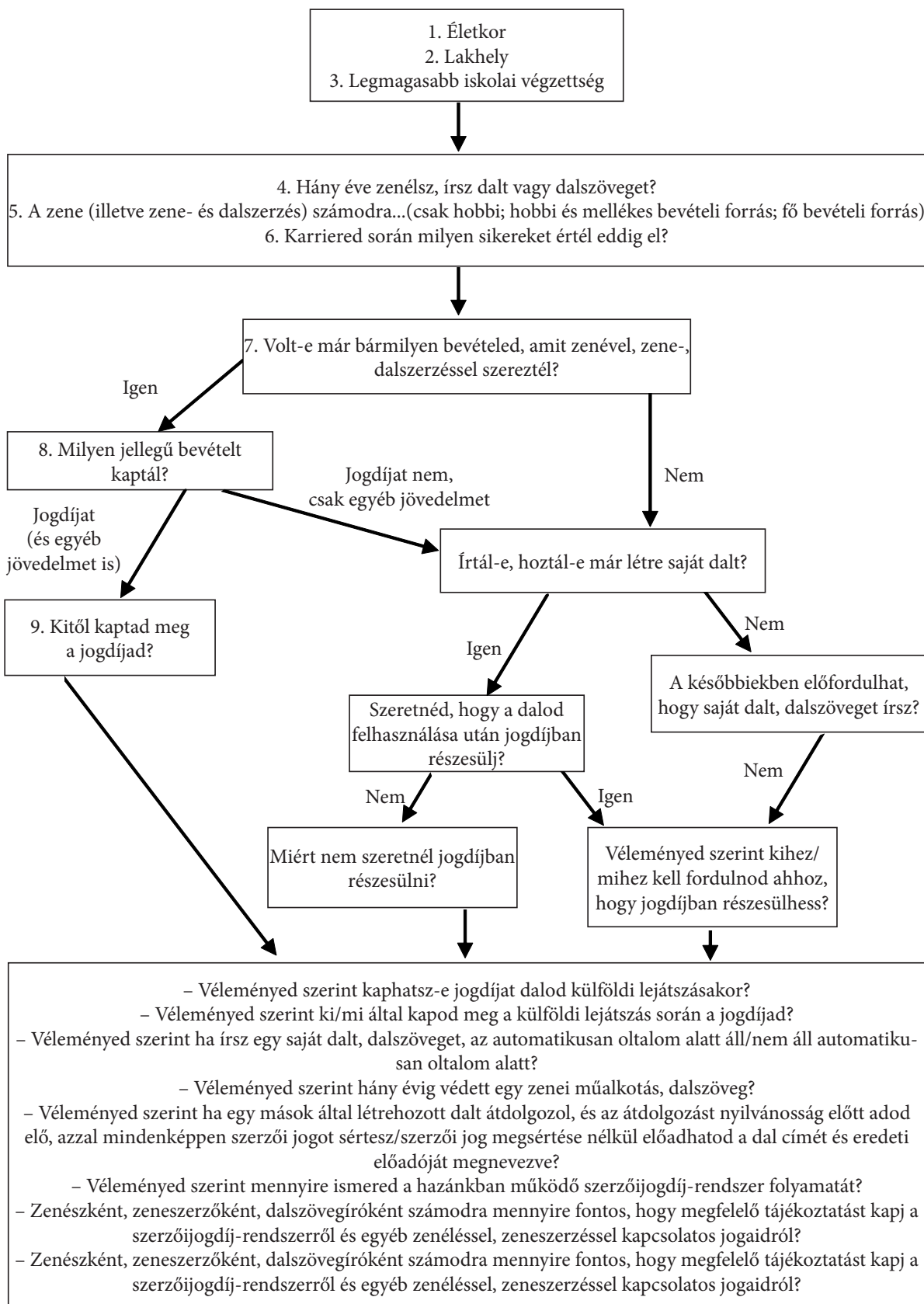
Az SZTNH oktatási tevékenységébe külsős képzésként bevonta a hazai egyetemek többségét is. Az egyetemeken általában szabadon választható tantárgyként jelenik meg a szerzői jog és a szellemi tulajdon-védelem féléves, ingyenes kurzusként.

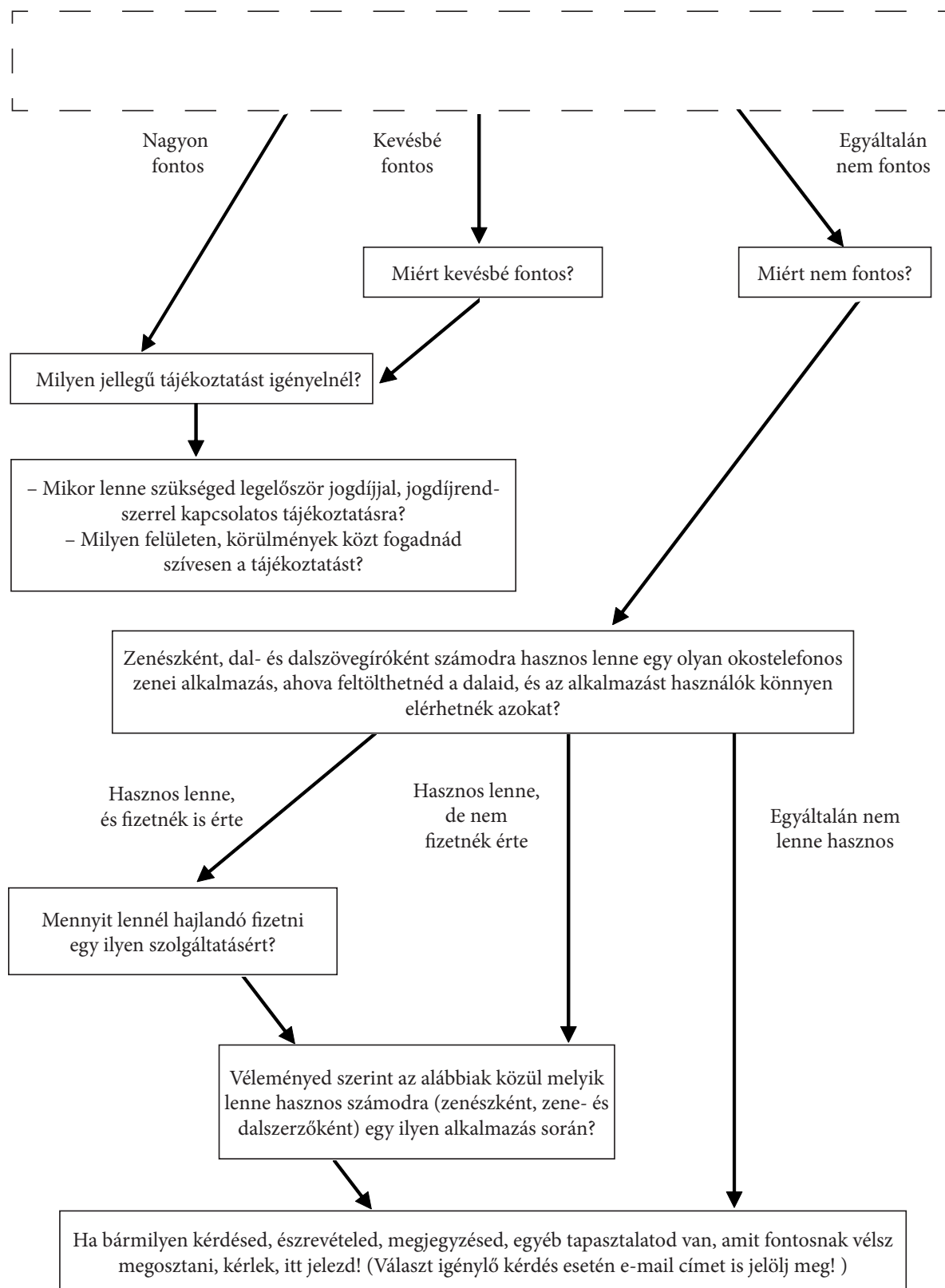
Az SZTNH továbbá egyre több sajtóanyagot, kiadványt, tankönyvet hoz létre a szerzői jog és a szellemitulajdon-védelem fontosabb pontjait feldolgozva, illetve szakmai rendezvényekben (konferenciák, előadások) is igyekszik növelni a tudatosságot.

A jogtudatosság növeléséhez hozzájárul a Sziget Fesztivál néhány éve létrehozott éves konferenciája, a Music Hungary Konferencia is, amely lehetőséget biztosít a zenei iparág szereplőinek a találkozásra, tájékoztatásra, új ötletek megszületésére és megvalósítására.

Szintén a zeneipari szereplőket célzott támogatni a Cseh Tamás Program is. „A Program célja a magyar könnyűzene támogatása, színvonalas produkciók fellépési lehetőségeinek, külföldi népszerűsítésének elősegítése. Elindulását 2014. május 12-én Balog Zoltán emberi erőforrások minisztere, az NKA elnöke, és L. Simon László államtitkár, a program kidolgozásának irányítója jelentette be. A Program kilenc alprogramból áll. Az NKA Cseh Tamás Program Ideiglenes Kollégiuma induló zenekarokat, vidéki klubokat, vidéki és kisközösségi tv-ket és rádiókat, valamint print és online médiát, előzenekaros koncerteket, nemzetközi turnékat és promóciót támogat pályázatos formában, emellett magyar könnyűzenei örökség megőrzésére, zenei menedzsment-oktatásra és a vidéki tehetségkutatók támogatására is külön alprogramot hoztak létre.”¹

¹ <http://csehtamasprogram.hu/bemutatkozas>.

II. sz. melléklet: A II. kérdőív szerkezete

